

МЕТОДОЛОГИЯ НА СТАТИСТИЧЕСКОТО ИЗСЛЕДВАНЕ „БИТОВИ ОТПАДЪЦИ“

Статистическото изследване се провежда ежегодно от отдел "Сметки в околната среда и енергетиката", дирекция "Макроикономическа статистика", на Националния статистически институт, на основата на задължително участие, съгласно Националната статистическа програма.

Съгласно чл. 20 от Закона за статистиката, респондентите са длъжни да предоставят на Националния статистически институт достоверни данни по изследвания, включени в Националната статистическа програма, за които е предвидено, че се провеждат на основата на задължително участие.

Съгласно чл. 25, ал. 1 от Закона за статистиката, получаваните и събираните при статистическите изследвания индивидуални данни са статистическа тайна и могат да се използват само за статистически цели.

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

ЦЕЛ

Основната цел на статистическото изследване е предоставяне на информация на всички заинтересовани страни и обществеността за вида и количеството на генерираните отпадъци от населението с произход от бита и съответно натиска върху природата от ежедневните човешки дейности. Целта е обвързана и с отговорностите на страната за докладване до Евростат и съответно събиране на данни в подходящ формат и стандарт спрямо европейските изисквания.

СЪЩНОСТ

Съгласно параграф 1 от Допълнителните разпоредби към Закона за управление на отпадъците:

"Битови отпадъци" са:

- а) смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от домакинства, включително хартия и картон, стъкло, метали, пластмаса, биоотпадъци, дървесина, текстил, опаковки, отпадъци от електрическо и електронно оборудване, отпадъци от батерии и акумулатори, както и едрогабаритни отпадъци, включително дюшеци и мебели;
- б) смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от други източници, когато тези отпадъци са сходни по естество и състав с отпадъците от домакинства; Битовите отпадъци не включват отпадъците от производството, селското стопанство, горското стопанство, рибарството, септичните ями и канализационната система и от третирането на отпадъчните води, включително утайки от пречистване на отпадъчни води, излезли от употреба моторни превозни средства или отпадъци от строителство и разрушаване.

"Биоотпадъци" са биоразградими отпадъци от парковете и градините, хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, офисите, ресторантите, търговията на едро, столовете, заведенията за обществено хранене и търговските обекти за търговия на

дробно, както и подобните отпадъци от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

"Биоразградими отпадъци" са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

Начинът на събиране на данни е съобразен и с изискванията на Регламент (ЕО) № 2150/2002 относно статистиката на отпадъците и отговаря на европейските стандарти за сравнимост на данните. Така на едно по-високо ниво могат да се правят сравнения и изводи между държавите членки на ЕС, както и с други страни.

За изготвянето на данните за битовите отпадъци се използват данните от статистическото изследване „Битови отпадъци“, провеждано от НСИ, както и данни за третираните битови отпадъците и депата за битови отпадъци, събирани от ИАОС.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Данните за битовите отпадъци служат както за докладване към различни международни институции (ЕК - ГД Евростат и др.) в съответните формати, съгласно подписани споразумения/договори, директиви и регламенти, така и за извършване на оценки и анализи от различни институции или организации в страната.

Данните се оповестяват ежегодно, съгласно Календара за разпространение, на интернет страницата на НСИ за информирание на обществеността.

СТАТИСТИЧЕСКО ИЗСЛЕДВАНЕ

ОБХВАТ, СТАТИСТИЧЕСКА ЕДИНИЦА И ГЕНЕРАЛНА СЪВКУПНОСТ

Статистическото изследване обхваща общините на територията на България (общо 265), като отговорни за управлението и събирането на битови отпадъци на територията си, както и административни данни за общините, събрани от юридически лица, занимаващи се с превоз/третиране на отпадъци, предоставени от ИАОС.

Статистическата единица е община.

Генералната съвкупност се състои от всички общини в страната.

Статистическото изследване е изчерпателно.

ИЗТОЧНИЦИ НА ДАННИ

- Статистическо изследване „Битови отпадъци“;
- Административни източници (ИАОС).

Дирекция „Мониторинг и оценка на околната среда“, Изпълнителна агенция околна среда (орган на статистиката) предоставя данни, събрани чрез система НИСО за отчетната година до края на месец октомври на година следваща отчетната.

ЧЕСТОТА НА СЪБИРАНЕ И ПУБЛИКУВАНЕ НА ДАННИТЕ

Годишно.

СТАТИСТИЧЕСКО НАБЛЮДЕНИЕ

ДЕФИНИРАНЕ НА СТАТИСТИЧЕСКАТА СЪВКУПНОСТ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

Статистическата съвкупност се състои от всички общини в страната. Статистическото изследване е изчерпателно.

Статистическата съвкупност за наблюдение се актуализира ежегодно.

СЪБИРАНЕ НА ДАННИ

Първичните данни се събират от респондентите за предходната отчетна година. Данните се събират чрез информационна система „Статистика на околната среда“ (ИССОС), в която са заложили автоматични проверки за пълнота, валидни стойности и логически контрол на данните, съобразно спецификата на изследването. В системата са налични използваните за неговите нужди номенклатури и указания за респондентите.

ОБРАБОТКА НА ПЪРВИЧНИТЕ ДАННИ, ИЗГОТВЯНЕ НА БАЗАТА ДАННИ

ОБРАБОТКА НА ПЪРВИЧНИТЕ ДАННИ

След като респондентите въведат данните си в ИССОС започва процесът на тяхната обработка, който се извършва в системата по график, съгласно програмата за провеждане на изследването, и преминава през няколко етапа.

Проверката на данните се извършва въз основа на ясно дефинирани критерии по отношение на тяхната пълнота, правилно класифициране, мерни единици, съпоставимост с предходни години, логически контрол и др.

Всички проверки се правят на ниво респондент.

ИЗГОТВЯНЕ НА БАЗАТА ДАННИ

След приключване на процеса на отстраняване на всички установени грешки и несъответствия в данните, се извършват действия и по класифициране и кодиране на данните, отнасящи се за статистическите единици или събраните променливи. Целта на тези кодиращи процедури е получаване на производни променливи, числови стойности или агрегирани стойности по време на следващите етапи на обработка. Процесът по кодиране се осъществява чрез използване на кодови таблици. При появата на нови версии на използваните класификации и номенклатури се извършва прекодиране и прекласифициране на статистически единици и променливи.

След приключване на тези действия методолозите подготвят базата с първични данни за последваща обработка и изчисление на битовите отпадъци.

ИЗЧИСЛЯВАНЕ И АНАЛИЗ НА СТАТИСТИЧЕСКИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ

ПОДГОТОВКА НА ДАННИТЕ

Подготовката на данните представлява набор от обработки, чрез които първичните данни се привеждат във вид, подходящ за изчисляване на статистическите данни, извършването на анализ и оценка на тяхното качество и последващото представяне на потребителите, вкл. изпълнение на задълженията за докладване до Евростат, съгласно определените формати на таблици.

ОЦЕНКА ЗА СЪБИРАЕМОСТТА НА ПЪРВИЧНИТЕ ДАННИ

В рамките на Кампанията трябва да бъдат събрани отчетите от всички респонденти на изследването. Предвид разпоредбите на чл. 20 от Закона за статистиката и като органи на местното самоуправление общините са задължени да предоставят изискуемите данни, като осигуряването на пълна (100%) събираемост на отчетите и данните е задължително.

ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА СТАТИСТИЧЕСКИТЕ ДАННИ

Обслужвано население и обслужвани населени места от системите за сметосъбиране

За изчисляване на обслужваното население се използват данни от демографска статистика за годишното население през отчетната и предходната година по населени места.

В ИССОС се зарежда файл с данните за средно годишно население за отчетната година.

Процентът на обслуженото население се изчислява по следната формула:

$$\text{Процент (\%)} \text{ обслужвано население} = \frac{\text{Население в обслужваните населени места}}{\text{Средно годишно население}} \times 100$$

Данните се агрегират по статистически райони и области по показателите:

- Средногодишно население;
- Население в обслужваните населени места;
- Брой обслужвани населени места;
- Процент (%) обслужвано население.

Събрани, генерирани и третираните отпадъци

Събрани отпадъци (тона)

От масива с първични данни от ИАОС (с данни по кодове на отпадъците, фирми и общини) се взимат отпадъците, съгласно Наредба № 2 от 23 юли 2014 г. за класификация на отпадъците от група 15 01 (опаковки, включително разделно събирани отпадъчни опаковки от бита) и група 20-та група (битови отпадъци (домакински отпадъци и сходни с тях отпадъци от търговски, промишлени и административни дейности), включително разделно събирани фракции), без следните кодове:

- 200301 (смесени битови отпадъци) - по този код данните се събират от НСИ;
- 200202 (почва и камъни), 200304 (утайки от септични ями), 200306 (отпадъци от почистване на канализационни системи) – това са отпадъците с небитов характер, съгласно Ръководство за събиране и докладване на данни за битовите отпадъци.

Правят се проверки на данните за отпадъците, предоставени от ИАОС (по кодове). Проверките се извършват въз основа на специално разработени инструкции за обработка на данни за битовите отпадъци в ИАОС.

От базата с първични данни от изследването „Битови отпадъци“ се взимат само количествата на отпадъците с код 200301 (смесени битови отпадъци).

Обработените по гореописания начин данни се агрегират на различните териториални нива. Извършва се повторна проверка за количествата на събраните и съответно третираните отпадъци на ниво община, област, район, регион и страна.

Изчислява се количеството на събраните отпадъци на човек от обслужваното население по следната формула:

$$\text{Събрани отпадъци на човек от обслужваното население (кг/ч/г)} = \frac{\text{Събрани отпадъци}}{\text{Обслужвано население}} \times 1000$$

Генерирани отпадъци (тона)

Изчисляват се генерираните отпадъци от необслужваното население отпадъци на ниво община, като те се добавят към депонираните отпадъци.

Необслужвано е населението, което не е обхванато от системите за сметосъбиране. Данните за генерираните отпадъци на необслужваното население е необходима, тъй като окончателните статистически данни трябва да са относими към явлението генерирани отпадъци в неговата цялост.

Генерирани отпадъци от необслужваното население на ниво община се изчисляват по следната формула:

$$\text{Генерирани отпадъци от необслужваното население на ниво община} = \frac{\text{Събрани отпадъци} * \text{Население в необслужваните населени места} / \text{Средногодишно население}}{\text{Събрани отпадъци} * (100 - \% \text{ обслужвано население}) / 100}$$

$$\text{Генерирани отпадъци (кг/ч/г)} = \frac{\text{Генерирани отпадъци}}{\text{Население}} * 1000$$

Правят се отново проверки за количествата на генерирани и съответно третираните отпадъци на ниво община, област, район, регион и страна.

Системи за сметосъбиране – брой, заета площ, остатъчен капацитет

Прави се сравнение на данните с данните от предходни години, както и проверка за големи разлики на различните нива - община, област, район, регион и страна.

За изчисляване на данните се използва специализиран софтуер – Excel, SPSS и/или R.

КОНФИДЕНЦИАЛНОСТ

Съгласно Регламент (ЕО) № 223/2009 относно европейската статистика и Закона за статистиката, индивидуалните (първични) данни на предприятията са поверителни (конфиденциални). За да се гарантира тяхната защита и невъзможността да бъдат идентифицирани, обобщените показатели се определят като поверителни и когато:

- Критерий А - показателят се формира от едно или две предприятия;
- Критерий Б - едно предприятие доминира в стойността на показателя с дял равен или по-голям от 85%.

ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО

Статистическото изследване следва Общия модел на статистическия производствен процес в НСИ. Оценката за качеството на статистическите данни се извършва с цел гарантиране спазването на изискванията на Закона за статистиката. Качеството на данните се осигурява чрез прилагането на принципите на Кодекса на европейската статистическа практика и Общата рамка за управление на качеството в НСС.

За осигуряване на високо качество на данните се проверява тяхната съгласуват с административни данни.

Работи се за непрекъснато подобряване на качеството на данните, чрез усъвършенстване на системата за събиране на първичните данни чрез онлайн базираната ИССОС, осигуряваща строг аритметичен и логически контрол на входните данни, и чрез извършване на допълнителни анализи и проверки.

Доклад за качество и метаданни се публикуват и на интернет страницата на НСИ заедно със статистическите данни. Те се актуализират ежегодно и в тях може да бъде намерена допълнителна информация, свързана с изследването.

СТАТИСТИЧЕСКО ПРЕДСТАВЯНЕ

Данните за битовите отпадъци се представят общо за страната и по териториални нива – статистически области и региони.

Те се публикуват на интернет страницата на НСИ в раздел „Статистически данни – Околна среда“, както и в системата Инфостат. Данните се използват за изготвянето на публикации на НСИ Статистически годишник, Статистически справочник, брошура „България“, специализирана електронна публикация „Околна среда“, както и за предоставяне на информационни услуги по заявка на потребители.

Предоставят се данни на МОСВ за образуваните, третираните отпадъци и депата за отпадъци за целите на изчисляване на Инвентаризациите на емисиите на вредни вещества и парникови газове в атмосферата.